

**VLAAMS VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

**AUDIOVISUELE VORMING
Tweede graad KSO**

INHOUD

LESSENTABEL	4
1 BEGINSITUATIE	5
2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN	5
3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	6
4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH- DIDACTISCHE WENKEN	6
4.1 De waarneming	6
4.2 De audiovisuele communicatie	7
4.3 Mediavorming	8
4.4 De elementaire audiovisuele technologie	8
5 EVALUATIE	9
6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	9
7 BIBLIOGRAFIE	10

LESSENTABEL

AUDIOVISUELE VORMING		1ste lj.	2de lj.
1	<u>Basisvorming</u>	16	16
	AV Godsdienst	2	2
	AV Aardrijkskunde	1	1
	AV Frans	2	2
	AV Geschiedenis	1	1
	AV Informatica	1	1
	AV Lichamelijke opvoeding	2	2
	AV Nederlands	4	4
	AV Wiskunde	3	3
2	<u>Optie</u>		
2.1	<u>Studierichting (fundamenteel gedeelte)</u>	16	16
	AV Biologie (*)	1	1
	AV Chemie (*)	1	1
	AV Engels	2	2
	AV Fysica (*)	2	2
	[AV Kunstgeschiedenis/ KV <i>Kunstinitiatie</i>	2	2
	KV <i>Audiovisuele vorming</i> (x)	8	8
2.2	<u>Complementair gedeelte: maximum</u>	4	4
<p>! Te kiezen uit de vakken en/of de specialiteiten opgesomd in het Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de algemene vakken, de kunstvakken, de technische vakken en de praktische vakken in de instellingen voor secundair onderwijs met volledig leerplan, voor zover het vakken of specialiteiten betreft waarvan het Besluit van de Vlaamse regering van 14 juni 1998, zoals gewijzigd, bekwaamheidsbewijzen vastlegt in de tweede graad.</p> <p>! Wanneer in het complementair gedeelte één of meer vakken worden gekozen die ook voorkomen in de basisvorming, dan vervallen deze vakken niet in de basisvorming.</p> <p>! Geen specifieke aanbevelingen.</p>			

(*) Deze vakken behoren tot de basisvorming maar worden in het fundamenteel gedeelte opgenomen.

(x) Voor dit vak is het leerplan in deze brochure opgenomen.

1 BEGINSITUATIE

Alle leerlingen die wettelijk in aanmerking komen voor inschrijving in de tweede graad van de Vorming in het kunstsecundair onderwijs worden principieel aanvaard.

De leerling heeft door zijn voorgaande resultaten blijk gegeven van voldoende aanleg, mogelijkheden en werklust voor het studeren en verwerken van een zwaar pakket algemene vakken. Hij beheerst verschillende aspecten van het communicatief handelen.

De leerling heeft interesse voor auditieve, visuele en audiovisuele kunsten en communicatieve mogelijkheden.

De leerling is van jongsaf vertrouwd in de omgang met de audiovisuele media en producten. Daardoor is hij ook beïnvloed door de eigentijdse beeld- en muziekcultuur.

Bovendien heeft hij in de eerste graad oefeningen gemaakt betreffende de invloed van de media op het eigen denken en handelen. Hij heeft tevens mogelijkheden verkend van het gebruik van de media in functie van de eigen vorming.

De leerling die uit de eerste graad van het secundair onderwijs met basisoptie artistieke vorming komt heeft reeds waarnemingsoefeningen gekregen en is via plastische opvoeding en beeldende vorming actief en creatief in aanraking gekomen met verscheidene aspecten van de kunst en atelierpraxis. Ook de andere leerlingen uit de eerste graad hebben plastische opvoeding gekregen.

Voor de meeste leerlingen van het eerste leerjaar van de tweede graad en voor sommige van het tweede leerjaar van de tweede graad is het kunstvak audiovisuele vorming nieuw. Daarom is er geen specifieke voorkennis vereist.

De keuze die de leerling maakt voor de tweede graad blijft oriënterend. Een soepele overgang naar een andere studierichting kan op advies van de klassenraad en in overleg met de ouders en de leraars van de andere studierichting binnen de voorgeschreven wettelijke termijnen in de loop van de tweede graad.

De keuze voor de tweede graad is niet beslissend voor de keuze van de studierichting in de derde graad, maar normaal gezien sluit deze aan bij de gevolgde optie van het tweede jaar van de tweede graad.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- ! Het bijbrengen van voldoende basiskennis en vaardigheden, om de verschillende vormingsrichtingen van de derde graad te kunnen aanvaatten.
- ! Het procesmatig leren werken, op basis van communicatie en interactie tussen de leraars atelier en de leerling. Het belang leren inzien van de voorbereiding, het onderzoek, de documentatie, enz. vooraleer het eigenlijke werk aan te vatten.
- ! De creatieve mogelijkheden van de leerling artistiek tot ontplooiing brengen. Het zelfstandig leren omspringen met een geformuleerde artistieke probleemstelling en het zoeken naar een individuele benadering.
- ! De horizontale en verticale integratie bevorderen door vakoverschrijdend leren en werken.
- ! Het leren kritisch en reflexief benaderen van de eigentijdse cultuur en (wereld)actualiteit. Het leren synthetiseren van verschillende visies rond een onderwerp of een probleem, om verantwoord te leren kiezen.
- ! Het leren persoonlijk en zelfstandig werken.
- ! Het stimuleren om te leren werken in teamverband.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

Het creatief proces van de leerling staat centraal. Er wordt gewerkt met kleine opdrachten om de noodzakelijke basistechnologie bij te brengen, afwisselend met opdrachten om de beeldtaal te verkennen en haar expressieve mogelijkheden te onderzoeken. De resultaten van de oefeningen worden telkens besproken en van daaruit wordt opbouwend gewerkt en langzamerhand gestreefd naar een samenhang tussen de opdrachten. Door die bespreking kan de inbreng van de leerling gradueel groter worden bij het aanbrengen van de volgende opdrachten.

Aan de basis van de lessen ligt de waarneming.

Vorbereidende waarnemingsstudies of observatieoefeningen worden georiënteerd naar de specificiteit van de verschillende media.

Het gebruik van één vaste methode is in strijd met de geest van het kunstgebeuren. Hierbij kan elke methode om een audiovisuele kunst te beoefenen worden uitgebouwd. Dit leerplan kan niet aanzien worden als een strak te volgen schema. Er moet ruimte openblijven voor de creatieve aanpak van elke leraar.

De leraars atelier zijn samengesteld uit humaan denkende mensen die vakoverschrijdend kunnen denken en die oordelen vanuit een pedagogische bekommernis.

Het dagwerkboek is een nuttig didactisch hulpmiddel.

Het werken in een bibliotheek en/of mediatheek is noodzakelijk.

Het bezoek van musea, tentoonstellingen, manifestaties, filmbeurzen, filmvoorstellingen... en het bijwonen van concerten, debatten, dans-, film- en theatervoorstellingen, zijn wenselijk.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

4.1 De waarneming

De waarneming

Doelstellingen

- ! De zichtbare en onzichtbare wereld leren ontdekken en verkennen door middel van waarneming.
- ! Persoonlijk leren selecteren uit een perceptueel aanbod in functie van een filmische of een fotografische weergave of interpretatie.
- ! Aandacht leren scherpen voor het belang van contrasten, belichting en andere fotografische en filmische beeldvormende elementen.
- ! Leren luisteren naar geluiden om ze te kunnen selecteren in functie van het maken van een klankband.

Leerinhouden

4.1.1 de fotografische waarneming

de contrasten: bv.
lichtcontrast
kleurcontrast
textuurcontrast
grafisch contrast
ruimtelijk contrast

compositorisch contrast
ritmisch contrast

...

de vormen: bv.

organische en anorganische vormen
hoekige, ronde en puntige vormen
materiële en immateriële vormen
vorm - restvorm contrast
groot - klein contrast
licht - zwaar contrast
open en gesloten vormen

...

de beeldelementen: bv.

punten, lijnen en vlakken en hun afleidingen
de driedimensionale opstelling in een studiosituatie
belichting

...

4.1.2 de filmische waarneming

bv. beweging
richting
versnelling, vertraging
stoppunt, vertrekpunt
lineair, gebogen
frontaal, sagittaal, diagonaal

...

4.1.3 de auditieve waarneming

bv. concrete geluiden, omgevingsgeluiden
muziek
menselijke stem, dialogen
natuurlijke en artificiële geluiden

...

4.2 De audiovisuele communicatie

Doelstellingen

- ! Het onderscheid leren aanbrengen tussen de verschillende gelaagdheden en de verschillende functies van de beeldcommunicatie.
- ! Het leren verkennen van en het zoeken naar expressieve mogelijkheden van de audiovisuele taal.
- ! Het gericht leren beelden en samenstellingen maken aan de hand van voorbeelden en oefeningen in functie van een bepaald gegeven.

Leerinhouden

de verschillende gelaagdheden

bv. de narratieve gelaagdheid
de filmische gelaagdheid
de symbolische gelaagdheid ...

de verschillende functies
bv. informatieve functie
publicitaire functie
fatische functie
...

de expressieve mogelijkheden
bv. grafisch contrast
camerastandpunt
vertekening
...

de mogelijke beeldvormen
bv. mise-en-scène
foto's
tekeningen
...

4.3 Mediavorming

Doelstellingen

! Kritisch en analytisch leren lezen van mediakunstwerken. Het sensibiliseren voor zowel de klassieke als de experimentele omgang met de media.

Leerinhouden

- ! De geëigende terminologie aanbrengen: geschiedenis, verhaal; mise-en-scène, cameravoering, montage, buitenbeeldse tekst, muziek of geluid, enz.
- ! Stereotypes en clichés in verschillende visuele en/of auditieve boodschappen opsporen, achterhalen en eventueel ontmaskeren
- ! Verschillende vormen van mediawerken onderscheiden zoals: bv. publicitaire, educatieve, informatieve, propagandistische, artistieke ...

4.4 De elementaire audiovisuele technologie

Doelstellingen

- ! De basisprincipes van de audiovisuele technologie leren kennen.
- ! Het leren omgaan en werken met de audiovisuele middelen. Door de praxis de confrontatie durven aangaan met het medium om zo de mogelijkheden en de beperkingen af te tasten, zowel op auditief als visueel vlak.

Leerinhouden

4.4.1 het fotografisch procédé

Opname-, ontwikkel-, afdruktechnieken

4.4.2 verschillende auditieve aspecten

Opname-, bewerkings- en weergavetechnieken

4.4.3 filmische procédé

Opname-, montage- en weergavetechnieken

5 EVALUATIE

De evaluatie dient meer om de leerling te oriënteren en vooruit te helpen, dan om hem belerend terecht te wijzen.

Bij de evaluatie wordt zowel de algemeen vormende als de praktische componenten en hun samengaan (de praxis) in rekening gebracht.

Het werk van de leerlingen dient in zijn globaliteit gewaardeerd te worden en vanuit de meest diverse standpunten benaderd.

Daarom is het wenselijk dat er verschillende leraars tezamen in het atelier aanwezig zijn.

Gezien het creatief karakter van de atelierpraxis, dient de evaluatie bij voorkeur procesmatig en communicatief te verlopen.

De **procesevaluatie** gebeurt

- ! aan de hand van een opvolging van het door de leerling bijgehouden dagwerkboek, waarin de neerslag (verwerking, reflectie en kritiek) ligt van het werkproces;
- ! door een regelmatige individuele begeleiding van de leerling die moet leiden naar zelfevaluatie;
- ! langsheen de verschillende opeenvolgende oefeningen en opdrachten waaraan het inzicht en de persoonlijke vorming van de leerlingen kunnen getoetst worden.

De **communicatieve evaluatie** gebeurt

- ! onder de vorm van rechtstreekse communicatie: individuele gesprekken, groepsbesprekingen en klassikaal overleg;
- ! als onrechtstreekse communicatie: bespreking van het werk van de leerling, onderlinge vergelijkingen en tegenstellingen ...;
- ! door samenspraak van de leraars, met al dan niet in aanwezigheid van de leerlingen over hun werk, voor een globale beoordeling (op het einde van het trimester).

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Een atelier-leslokaal met multifunctionele mogelijkheden op gebied van de fotografische procédés, filmische procédés, (foto)elektronische procédés:

Fotografische procédés

- ! opnamecamera's, met autonoom instelbare parameters, voor verschillende negatiefformaten en de hun geëigende statieven
- ! studio uitgerust met verschillende soorten lichtbronnen en achtergrondaccessoires
- ! lichtmeters voor de geëigende lichtbronnen
- ! donkere kamers voor negatief- en positiefontwikkeling met hun recipiënten, ingericht met vergroters voor de verschillende formaten en voorzien van elektronische randapparatuur
- ! chemische producten noodzakelijk voor de negatief- en positiefontwikkeling, met hun recipiënten
- ! diaprojectoren met een projectiescherm, voor het projecteren van diareeksen
- ! positieve en negatieve beeldragers voor didactische doeleinden

Filmische en (foto)elektronische procédés

- ! videocamera's met autonoom instelbare parameters en bijbehorende statieven en accessoires
- ! studio uitgerust met verschillende soorten lichtbronnen en ophelderingspanelen (cf. studio-uitrusting)
- ! montagekamer met montagemodule bestaande uit: players, recorders, mengpanelen en monitors ...
- ! draagbare recorder met micro en andere aansluitingsmogelijkheden
- ! mengpaneel voor het bewerken van verschillende geluidsbronnen
- ! verschillende soorten weergaveapparatuur
- ! koelkast

7 BIBLIOGRAFIE

- ADE, G., MEEWIS, W., VERSTOCKT, M.,** Beeld/Spraak. Deltas, 1987
- ALEXANDRESCU, S.,** Hemel en aarde: Werelden van verbeelding. J. Benjamin, Amsterdam, 1991
- ALKIN, G.,** Sound Techniques for Video and TV. Focal Press, London and New York, 1989
- ALPERS, SVETLANA,** De kunst van het kijken. Bert Bakker, Amsterdam, 1989
- ALPHEN, O., VAN VISSER, H.,** Een woord voor het beeld: Opstellen over fotografie. SUN Amsterdam, de kunstreeks, 1987
- ANDRIES, P., FELDMANS., POPULAIRE, A.,** Reality Illusion Identity. Stephen L. Feldman; Photographs 1966-1996 Snoeck-Ducaju & Zoon Gent, 1997
- BAETEN, DIELS, E.,** Het gemurmel van de muze: Over kunst en werkelijkheid. Hadewijch Antwerpen-Baam, 1993
- BAKEDANO, J.J., NORMAN MC. LAREN,** Obra completa 1932 - 1985. Museo de Bellas Artes, Bilbao, 1986
- BARTHES, R., CAMERA, L.,** Vitage UK, 1993
- BEATON, C.,** The magic image. Boston. Brown Company, 1975
- BECKERS, L.,** Over fotografen. VRT- brochure, 1984
- BENJAMIN, W.,** Het kunstwerk in tijden van zijn technische reproduceerbaarheid. SUN, 1996
- BERGH, H., VAN DEN,** Teksten voor toeschouwers; inleiding in de dramatheorie. Dick Countinho, Muiderberg, 1979
- BLOCH, J., e.a.,** Handleing voor scenaristen;scenariocursus. CIAM, Brussel, 1990
- BOTTELBERGHS, P.,** De essentiële kenmerken van de beeldcultuur. Beeldcultuur, Bijlage bij A.S. nr.79 5/6/87
- BOTTELBERGHSS, P.,** Medusa's wraak. Bottelberghs, Brussel, 1990

- BUUNK, P.**, Het imaginaire verleden: Beeldende kunst en geschiedschrijving. Kok Agora, 1994
- CASSIMAN, B.**, Het sublieme gemis. SUN, 1993
- CHARPENTIER, P.**, Fototechniek. Prisma,Utrecht-Antwerpen, 1982
- CHION, M.**, Ecrire un scénario. Cahier du cinéma, Paris, 1985
- CRARY, J.**, Techniques of the observer: On vision and Modernity in the Ninetheenth century. Mit Press An October book
- CRISP, M.**, Practical Directore(The). Focal Press, London and New York, 1993
- CSISKSZENTNIHALYI, M., ROBINSON, R.**, The art of seeing: An interpretation of the Aesthetic Encounter.
- DELORD, J., BARTHES, R.**, Creatis,Paris, 1980
- DEPRYCK, K.**, An evolving world of language. New Orleans review, 1990
- DEPRYCK, K.**, Knowledge, Evolution and Paradox. Suny Press, NY, 1992
- DIJK, G.**, Kunst van de beweging (de), Animated People, Haarlem, 1990
- DONGEN, W.**, Doorzien: Een kunstwerk op tien manieren bekeken. Van Gorcum Assen-Maastricht, 1990
- DURAND, R.**, Le regard pensif: Lieux et objets de la photographie. La Différence, Parijs, 1990
- ECO, U.**, De grenzen van de interpretatie. Bert Bakker , Amsterdam, 1990
- EISENSTEIN, S.**, The film sense. London, Dobson, 1948
- ELIAS, WI.**, Tekens aan de wand: Hedendaagse stromingen in de kunsttheorie. Hadewijch, Antwerpen-Baam, 1993
- FIELD, S.**, Screenwriter's workbook(the). Dell Publishing Co., New York, 1984
- GALASSI, P.**, Before photography. Museum of Modern Art, New York, 1981
- GETTY, J.P.**, Museum and the Getty Center for Education in the arts. Malibu, California, 1990
- GLOUDEMANS, T.**, Kunst van de beweging (de). Animated People, Haarlem, 1991
- GOMBRICH, E.H.**, Kunst en illusie: De psychologie van het beeldend weergeven. Standaard boekhandel
- HOLLIS, T.**, Photographic sensitometry. Morgan and Morgan,New York, 1969

- HORENBEECK, E.**, De reclame voorbij: het consumptie- communicatie universum. Hadewijch, Antwerpen-Baam, 1995
- JACOBS, M.**, Je ziet niet wat je ziet. De kunstbank VZW Leuven, 1993
- LAUWAERT, D.**, Artikels. De gelaarsde kat, 1996
- LONGWELL, D., STEICHEN, E.**, The Masterprints. Thames and Hudson, London, 1969
- MEEUSE, P.**, Doorkijkjes: Over de werkelijkheid van beelden. De bezige bij Amsterdam, 1996
- OGER, E., BEUKENS, F.**, Denken in alle staten: hedendaagse Amerikaanse filosofie. Pelckmans-Kok Agora 1992
- PASOLINI, P.P.**, De ketterse ervaring. Het Wereldvenster, Bussum, 1981
- PLAYFAIR, G.L.**, The Evil Eye.Jonathan. Cape, London, 1991
- REININK, A.W., VOOLEN, E., VAN SASSEN, J.H.**, Over utopie en werkelijkheid in de beeldende kunst; verzamelde opstellen, Meulenhoff/Landshoff, 1986
- SCHOENMAEKERS, M.**, Het beeldend denken: leven en werk. van Ambo-Baren, 1992
- SKOLIMOWSKI, H.**, Het theater van de geest. Miranda, 1992
- SMIT, R.**, Het objectieven boek. Focus, Elsevier
- SONTAG, S.**, On Photography. Penguin books, 1997
- STUGIS, A.**, Magie in de kunst. Deltas, 1994
- SWINNEN, J.**, De paradox van de fotografie: een kritische les geschiedenis. Hadewijch/Cantecleer/VRT/VAR, 1992
- VAN DER BUNDE, A.**, Nota's bij cursussen gegeven in het filmmuseum van 1986 tot en met 1991, Filmmuseum Brussel, 1991
- VERSTOCKT, M.**, De genesis van de vorm: van Chaos tot geometrie. Imschoot, 1992
- DE VOS, J.**, Nogal onfatsoenlijk maar zeker verleidelijk, over de onvergetelijke foto's. Kritak/Jan Mets, 1994
- VOS, C.**, Het verleden in bewegend beeld. De Haan, 1991
- WELLS, L.**, Photography: article introduction. Routledge London, New York, 1997
- WILDERS, M.**, De vrijheid van de verbeelding. Pleckmans-Kapellen, 1994
- WOLTON, D.**, Eloge du grand public. Flammarion, Parijs, 1991